

Чурапчыга күн тахсар!

САНГА ОЛОХ

12+

100 ЛЕТ
ЯССР
1922-2022

Чурапчы улуунун хаһыата

От ыйын 15 күнэ, 2022 сыл, бэтинсэ

№ 27 (11853)

КУЛТУУРА

Одьулуунга сага
киинэ көрдөрөр
оборудование туруоҕа

стр. 2

ХОТУ КӨҥӨРҮЛЛҮ 80 СЫЛЫГАР

«Дьэпкэрэ» колхуос
дьоно - көҥөрүллүүтэ

стр. 4

УСТУОРУЙА КЭРЧИКТЭРЭ

Мыраан - биһиги учууталбыт
төрөөбүт-үөскээбит сирэ

стр. 5

стр. 3

ТЭТТИК СОНУННАР

Эдэр ыччаттар Бүлүү улуугуар айаннаатылар

От ыйын 14-16 күннэригэр өрөспүүбүлүтэ-
тээди үөрэтэр-култуурунай Таһыс бэстибээлэ буо-
лар.

Манна Чурапчы улууттан 41 киһилээх ха-
маанда айаннаата. Хамаанданы улуус баһылыгын
социальной боппууостарга солбуйааччы Мария
Кронникова уонна ыччат отделын исписэлиһэ
Александра Хомуе салайан илдьэ сылдьаллар.

Ыччаттар култуурунай, ыспартыбынай уон-
на ой күрэһэр күрэхтэһинэхтэрэ.

Улууска от балаһыаннааҕа уустук

Улуус баһылыга Степан Саргыдаев планер-
када от балаһыаннааҕа уустугунан, ыксаллаах
балаһыаннааҕа бэлэмнээх буолуу эросимин би-
лэрдэ.

Алаас сирдэригэр от үүнүүтэ олорх мөлтөх, үрөх-
тэргэ от үүнүүтэ хойуу эрэри, кылгас.

Степан Анатольевич эбин Амма, Нам баһы-
лыктарын кытта оттуур сирин бээрэллэригэр
кэлэстиини ыһыптыын эттэ.

Липпэлээх күөлүгэр бензовоз оҕуһа

От ыйын 8 күнүгэр "Энерготрансгаб" тэ-
риитэ бензовоза Липпэлээх күөлүн кытылыгыар
оҕуһа. Тутатына миэстэнигэр улуус прокурора
тахсан үлэстэтэ.

Бэрэбэрэ түмүгүнэн 100-тэн тахса литирэ
күөлгэ тохтубута биһилээ. Онон ууга кутталы
үөскөтүт дигэн улуус баһылыга этэр.

Улууска коронавируһунан ыалдьыны хайдаҕый?

Кылаабынай быраас Артем Ксенофонов этэ-
ринэн, бэнидизиниһтээди турутуунан стационарга
3, таһыттан 6 киһи коронавируһунан ыалдыа сыл-
дыар. Итинтэн биһирэ - оҕо.

Вакцинацияны улуус 86 %-на ылды. Вакши-
наны ытыы биһигин даҕаны ирдэһэр дигэн Артем
Михайлович бэлэстэтэ.

Санкт-Петербург – Магадан хайысханан мотопробег кыттыылаахтара ыалдьыттаатылар

46 матассыкылынан 75 киһи Чурапчыга
сылдыан, ыалдьыттан аастылар.

"Длинно в месяц и всю Россию" дигэн
мотопробег бэс ыйыгар саҕаламмыт. Мото-
пробегка дойду араас регионнарыттан уонна биэс
континентан охук байкердара кыттыстылар.

Мотопробег сыалынан туристарга дойду
уратын уонна айылга кэрэ көстүүтүн
көрдөрүү, ону сэрэ Арассыыйанан күүлэйдир
интэриһинэй дигэн дакаастаһыны буолар.

Мотопробег кыттыылаахтара от ыйын 14
күнүгэр Магадан куорат төрөөбүт күнүгэр
түһүһүстэхтэр.

Чурапчы бэйэтин бөлөбөр иккис миэстэ буолла

Чурапчыга күн-дьыл туруга

От ыйын 15 күнэ
БЭТИНСЭ

+26

+19

От ыйын 16 күнэ
СУБУОТА

+31

+20

От ыйын 17 күнэ
БАСКЫҤААННА

+24

+19

От ыйын 18 күнэ
БЭНИДИЗННЬИК

+32

+18

От ыйын 19 күнэ
ОПТУОРУННЬИК

+28

+19

Чурапчы үөрэнээччилэрэ
Компани совместно с Минприроды РФ реализует проект по изучению биоразнообразия и устойчивости экосистем

интеллектуальнай

оонньууга ситиһиилэннилэр

Туймаада туонатыгар уон күн устата үс хайысханан тилэри барбыт Норуоттар икки ардыларынааҕы интеллектуальнай оонньуу түмүктэннэ. Интеллектуальнай оонньуу билим уонна доҕордоһуу бырааһынньыга дүрүн бэлдүүттэр сөптөөхтүк бэллэтээтилэр.

Ити этини тэрэһин үөрүүдэх сабыллыгыгар, билим уонна дотордохуу бэлэттэһи буолар Аал Луук Маска кэс биһирэни салааһааччы, кытаабыч салаа ыйыаи биһирэттэ. Иинньа гылаи, СО Билим добуэс академията саханы саха дэллэп, аал дойдута аатырдыыт төрүт култуурабытын аныгылыы талыһаан кордорбүтүн үгэ ийи биһирэни талыһаа.

Бийлагт Норуоттар икки ардыларынаагы II интеллектуальной ооньууга уонсайа 16 дойдуттан, Араасыйаа 16 эрэгийиэниггээн икки көрүтүсөн (тэйиэггээн, олокурбут) 670 оёо кытаныа.

— Үрөх, билим, билим сайап-паларыңар туһаны-
ынабызбыр ордонор кэрэһини-

[illegible]

Өрсөнүүбүлүк салалтатыгар, дууааннаах тэрнэлэргэ, эсли-эрдэргэ, тыоторга ойбүлүлэрин, үрдүк тэрээһин иһин махталын билдэрэр. Быйылгы интеллектуальнай ооньауу Билим улахан кубогун Румыния Бухарест куоратыттан информатика нуруоттар икки ардыларынаабы теоретическай лүгөнэһин хамаандата ылла.

Степан Маке-
ров актынан
Чурапчы
гимназиясын
директорун
научный үзгөч
солбулаачы Ири-
на Соловьева:

- Байгаль бийиги гимна-
зияыгын 7 үерлээчүүн
сүүхэдэни кытта барыг-
тара: Максим Макаров 8-с
кылдас (сал. М.Д. Колесов),
Кэти Хмелюжен 11-с кылдас
(сал. М.И. Хоюганова), Семен
Цихонов 10-с кылдас (сал.
М.И. Хоюганова), Дугдан
Ноев 11-с кылдас (сал. Н.В.
Сивцев), Ю.М. Макарова),
Ньургун Васильев 9-с кыл-
дас (сал. Л.С. Попова, М.И.
Хоюганова). Хоестерий
сүзэснээ түмтүнээ Семен
Платонов үүмүнэ Ньургун

длылар. Кинизлэргэ
АЛРОСА үбүгэр Үүһүр кэлүүнэ
луондатын бүрүдүн туттарды-
лар.

Мунгууур кыайылына-
абынан Сингапур националь-
най университетыгтан үс
үрөлчүчү бэлэмизен кытты-
быт бырайыкта булар. Олус
интеррашыннай бырайыак,
дэуүдүтүтүбүзүлүктүк сый

калатта. Ондайын көмүскөтөшүн
шорубут көрүктүн улахан
урматы сук өбүт. Антаз оло-
дор оёлору кытта эстэртэр
сбаргаспыр, быраймак-
гарын ийгитпир. Саха сир
туспаах оёкуманы, уюмал-
ланан, Сунуявур кытта
порудуубт. Ааскы оон-
нуута кинилт билим улахан
куботын ыбыгытара. Быһыт
пыгаһылынаах кыттыыт
Бухарестарга кыайтарампыр.
Оа онугар быраймактара
«Yakutia International Science
Fair» нордугтар икки араа-
рынаагы кэмпирионсий-ку-
онкуруска Гран-при буолла.
Бу тинин эмтииргэ стволовой
кыллуккаах бактерияһынай
панциеллозаны туһаныы
туһунан быраймак. Стома-
тологияда билигити кэмгэ
уһулдучу суолтылаах, — диир
агдо.

Ласпыт ооннууну кытта тэнгээтххэ, оёолор быйраймактара өссө күүнүрбүт диги генералнай диниэктэр бэлэстиир.

Араассыйлаа эрэгтэйчүүнүүртэй 7 итгэлтэй Казахстан, Румыни, Сингапур үөрэнгөөчлэлэрэ "Туймаада" нурууттар икки ардыларынаады олимпиадада бэйлэрин дигаларыглар биирдиимизтэрингэ бастаатгылар.

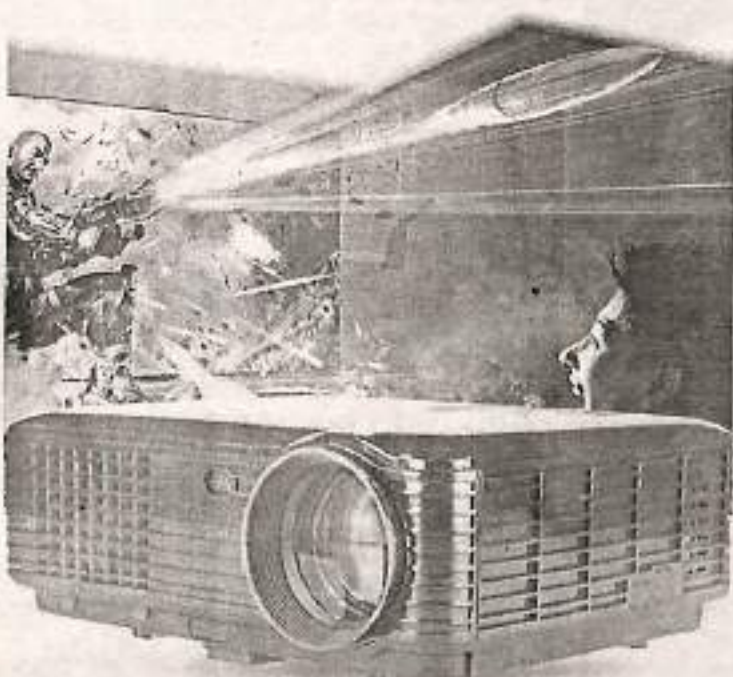
Сангатай эгтээхэ, Норуоттар
икки ардыларынааы II интеллек-
туальнай оонньуу биринскэ пуон-
дата 4 мэд. солк.

Сэмюэл ЖЕНДРИНСКЭЙ.

КУЛТУУРА

Одъулунна санга киинэ көрдөрөр оборудование туруоҕа

Ил Дархан Айсен Николаев Арасыйыа креативнай нэдиэлэтигэр кыттан, Саха сириг уолутун билиһиннэрдэ. Онтон биһирдэстэрэ саха киинэтин сайдыытыгын туһунан буолар. Горькай аатынан пааркага «Кино и ТВ, анимация» былааһаахкага Саха сиригтэн Петр Чиряев абыллар нэһилиэнньэлээх 10 нэһилиэккэ 4К форматтаах киинэ оборудованиеларын туруорар пилотнай бырайыагы билиһиннэрдэ.

Чурагчы улуусхуттан бу 10 тоһаһык иһинэр Одьулуун тоһи-
лөгү кинресэ, олохтоохтор сага
орбуродованинан киһигэни көрөр
кылаһанньылар.

Одьулуун кулуубун дирэкт-
тэрэ Валентина Аржакова бу
туһунан маанык кэпсипэ:

- Кулун тутар ыйга СӨ Култуура министри Ириэбэттэр «Культурная среда» дигэн хай-мехсхан, СӨ Киинэ ситимин хампааниыга Арасыйыа киинэ ситимнэр холбоонерго пилотнай бырагыраама олгорууттар кун-курус билэрбиттэрэ. Тая сириг кулууттарыгар сана, аныгылыы киинэ кэрдөрөр оборудованиныа устанопкаларыга дигэн. Маньа нэ-тээн баран, култуура салалтатын начаалынныыга Дмитрий Полов уонна киин солбууааччыга Айта-лина Смирникова бу бырайыакка кыттын дигэн бэйлэрин санаа-лары эппиттэрэ.

Бу баярайгад нүүнгурууна 7 күн буолбута. 7 күн нингэр докумуон-нарбытын хомууан киллэрэн, бу 10 талылыбыт кулууптан биһирэ-эстэрэ буолан, үөрэн асоробут. Билигин Одьулуун кулууба нэһи-лэтинньэсэ кинигэ көрөрүүтүн 2019 сылтан саҕалаабытпыт. Саҥа тахымыт саха кинигэтарын барытын көрдөрө асоробут. Нэһи-лэтинньэ кинигэ көрүүтүгэр олүһүн маадылар. Хас биһирин саха кинигэ-таҕыстар эрэ, кулуубу то-

лору иэлэн кереллөр. Биллунгнн үйбэ удуус киннээрүттэн хаалсыбакка, киннүнн кереллөрүттэн наһаа үөрэлчир.

Быйрайык суумата - 1 мал солк.
Бу субсидия өрсөспүүбүлүктөн
үбүлөнөт. Бу 1 малдүйүнгөт «Эк-
стра-синема» кино хампааньыга
бизнеске келет, оборудованины ту-
руоруун уюна биринчи үлэниптийн
үрөтөн биринхоттох.

Бу байртайлаха үчүгэйэ дини пушкинскэй кварта холбоноуохтаах. Оччотутар ыччылпыт, техникум устудьуннара уонна оскуола ободоро пушкинскэй картанан Арасыйыа художественнай, документальнай, серийнай, саха киинэлэрин ханныгы корхуттарин бадаралларынан, интернет нөлүө сайаапкалаан, тута көрө олорор буолуохтаахтар. Онон бу тыа сиригэр пушкинскэй кварта онгөтө сана хайыска быһытынан киирэрэ олус туһалаах, наадалаах.

Бу бырайыакка кыттарбытыгар сүбэлээбит-амаллабыт, кемелэстүтүбүмүстүгүр махтанабыт.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

В-С САХА СИРИН НОРУОТТАРЫН ООНЫУЛАРЫН СПАРТАКИАДАТА

Чурапчы бэйэтин бөлөбөр иккис миэстэ буолла

Оонньууга уопсайа холбоон, 37 хамаандага 1836 ыспарсымыан уонна 275 судьуйа кыттыыны ыллылар.

Алта күннээх оонньуулар түмүктэнэн, Уус Алдан улуунун Бороҕон нэһилиэгэр, “Майаҕатта Бэрт Хара” стадионга кыайылыах хамаандалар ааттара билиннэ. Ол курдук бөлөххө Дьокуускай куорат сүүмэрдэммит хамаандата, 2-с бөлөххө Уус Алдан улуунун бастакы хамаандата, 3-с бөлөххө Горнай улууна уонна 4-с бөлөххө Өлөөн улууна кыайылыах табыстылар.

Скрябин 7 м 40 см уһуу ыстанан, өрөспүүбүлүкэ саҕа рекордун олохтоото дээн иһитиннэрдэ.

Итиннэ таһынан кылаабынай судьуйа, түөрт бөлөххө кимнээх, хаһыс миэстэ буолбуттарын иһитиннэрдэ. Ол курдук, 1-кы бөлөххө (бырамыысыланнай оройуоннарга) кыайылыабын Дьокуускай куорат ааттаныа, 2-с бөлөххө (тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар хамаандаларга) бастакы миэстэ - Уус Алдан улуунун 1-кы хамаандата, 3-с бөлөххө (хоту оройуоннарга) - Горнай улууна, 4-с бөлөххө (Арктическай) - Өлөөн улууна буолулар.

Үөрүүлэх чааска оонньуулар Уус Алдан улуунутар ситиһинилээхтик түмүктэммиттэринэн, өрөспүүбүлүкэ салалтатын аатыттан СӨ Ырабылталыстыбатын бэрэсэдээтэлин солбуйааччы Сергей Местников эбэрээлээтэ. Кини бэйэтин этинитигэр, алта күн устата оонньуулар 20-тэн тахса тыһымынча ыалдьыт, 100 култуурунай тэрээһин уонна 60-та ыспарсымыанай күрэхтэһин ытыллыбытын - бу барыта күрэхтэһин үрдүк таһымна, өрөспүүбүлүкэ олохтоохторо устуорка улахан интэриэстэрин көрдөрөр дээн бэлэтээтэ. Ыалдьыттары сэргэ, “Саха” НКХ, хаһыаттынан, интэриэст сайтар нөҥүө оонньуулары быыстала суох өрөспүүбүлүкэ олохтоохторо бары манахтылар.

“Бу күнүгэр усталарыгар оонньуулар кыттааччыларыттан уонна ыалдьыттарыттан уус алданнар олус үчүгэйдик көрсүбүттэрин, доҕордуу сыһыан итээнэ кыраһыабай күрэхтэһиннэр туһунан олус үчүгэй тыллари иһиттибит. Ити буолар өрөспүүбүлүкэ, улуус тэрийэр комитеттин сүрүн сыанабыла. Ииньэ тыһынан хас биридин ыспарсымыан, тирэһинэр, саха кинигэ - Саха сириг, норуоттарыгын ыспарсымынай оонньуулар улахан түмэр күөс буоларын, ону таһынан кылаабынайа инникигэ тирэх буоларын табатык өйдүүр”, - дээн вице-премьер тоһоҕолоон бэлэтээтэ.

“Саха сириг норуоттарыгын ыспарсымынай оонньууларга омос иһиттэххэ, олус уһун алта күннээх буолбутун иһин, билибэккэ аһа оһуһулар. Бу оонньууларга Уус Алдан улуунун олохтоохторо бүүс-бүтүннүү кыттыыны ыллылар. Билигин тоһо кыахпыт баарынан хас биридинитигэр табыгас усулуобуйаны тэрийбэ сатаабыт, оонньуулартан үтүө эрэ өйдөбүл хаалыан”, - дээн Уус Алдан улуунун баһылыга Алексей Федотов тыл эттэ уонна Уус Алдан улуунун биһир дойдутаахтарыгын, дьаһалтатын аатыттан чэпчэки атлетика ыспарсымыаннарга Артур Бурцевка 1 мөл.суумалаах сэртификэти, кинини сэргэ төһөкүчүт Василий Румянцевка “Toyota Vnii” массыына кулүүһүн туттарда.

Оонньуу кыайылыахтарыгын, призердарын 4 бөлөххө наҕараадалар үөрүүлэх түгэлгэ эрэллээх вице-премьер Сергей Местников, СӨ Ил Түмэн судаарыстыбаннай муһунарын бэрэсэдээтэлин 1-кы солбуйааччы Александр Жирков, СӨ физическэй култуурага уонна устуорка министирэ Леонид Спиридонов, Уус Алдан улуунун баһылыга Алексей Федотов кыттыыны ыллылар.

Салгыы Саха сириг норуоттарыгын ыспарсымынай оонньууларын былааччы, аһыгыс 2027 сылга тэрийэр Ньурба улуунун дэлгэссийэтигэр туттарыы ситэ-туома буолла. Былааччы Ньурба улуунун дэлгэссийэтин салайааччыта Кэбигэ, улуус дьоктааттарыгын Сэбиэтин бэрэсэдээтэлэ Сергей Евсеев тутта, кинини кытары Күөх Ньурба ааттаах-суоллаах ыспарсымыаннара, Бороҕонго ытыллыбыт оонньуулар билигин чөмчүбүөннэрэ, призердара кыттыыны ыллылар.

Тэрээһин түмүгэр күрэхтэһиннэр сүрүн символлара - Дьоһоҕой көрөөччүдөрү кытары быраһаайдаһытынан түмүктэннэ, итиннэ сэргэ Бороҕон нэһилиэгэр Саха сириг норуоттарыгын VIII-с ыспарсымынай оонньуулар кутта уоттара умуруорулуна.

Сэмэи ЖЕНДРИНСКЭЙ.

Хамаандалар миэстэлэспит уопсай хамаанданан соҕуоттара маанык буолла:

1-кы бөлөх:
1-кы миэстэ — Дьокуускай;
2-с миэстэ — Мэҥэ Хаҥалас;
3-с миэстэ — ХНФУ.

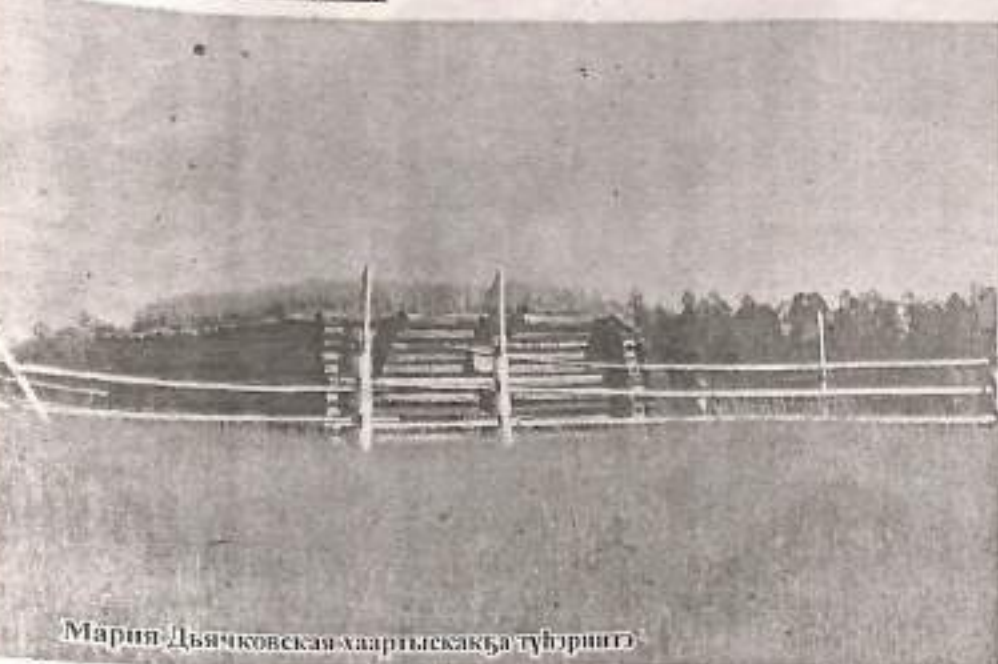
2-с бөлөх:
1-кы миэстэ — Уус Алдан улуунун бастакы хамаандата;
2-с миэстэ — Чурапчы улууна;
3-с миэстэ — Нам улууна.

3-с бөлөх:
1-кы миэстэ — Горнай улууна;
2-с миэстэ — Кэбээйи оройуона;
3-с миэстэ — Төһө оройуона.

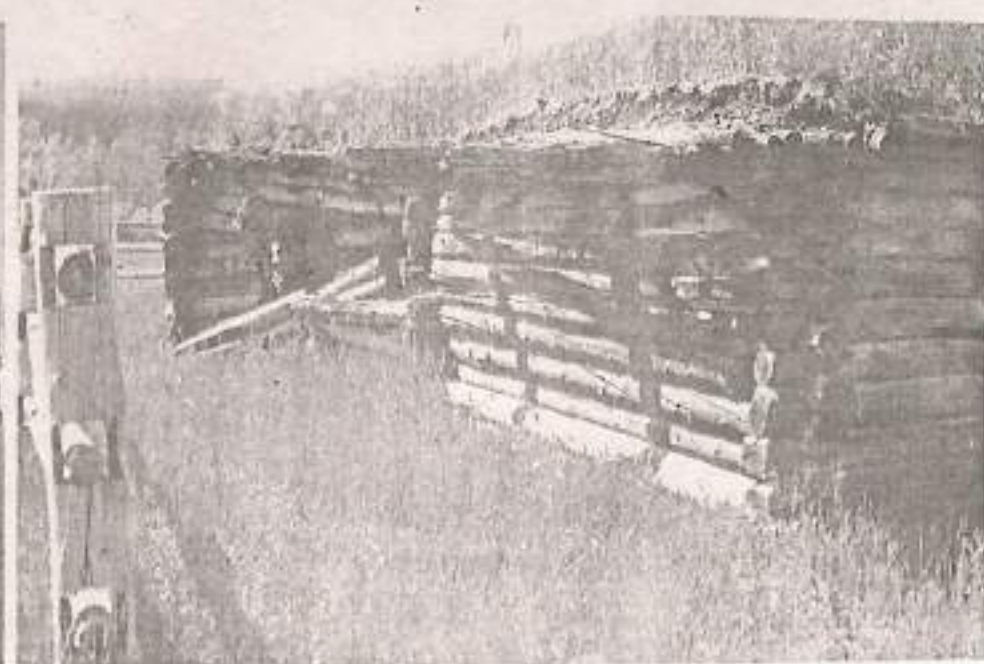
4-с бөлөх:
1-кы миэстэ — Өлөөн оройуона;
2-с миэстэ — Эдьигээн оройуона;
3-с миэстэ — Муома оройуона.

УСТУОРУЙА КЭРЧИКТЭРЭ

Мария Дьячковская хаартыскаҕа түһөрүгү

Мыраан - биһиги учууталбыт төрөөбүт-үөскээбит сирэ

(көрдөөһүннэр, булуулар)

Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии үтэннэн турдагына, Кыыс Амма кы-
ылыгтан, Мындаҕаайыгтан тахсыыга, Чурапчылыыр айан арҕарар аартыгар,
Иыраанга, Тельман аатынан көлхуос киин дэриэбинэгэ этэ. Маина оччотообу
Эмнэ балачча киэҥник тарҕаммыт охсуу дьылыртан биридэстэрэ, бабаарына
(поварня) баара. Маннай угаа бабаарына сайылык дьыы быһыытынан тутулу-
уттара. Онтон 19-с үйэ бүтүүтүгэр дэг кэриэтэ көстөн ааһар туос ураһалары
олбуйаллар.

Устуоруйаттан биллэххэ,
Саха сиригэр үйэттэн
йэҕэ, көлүөнэттэн көлүөнө
аһынан туттар үтүө үгэ-
тэрдээх нуучча сирин, хоту
туттэн көһөн кэлбит чулуу
ас уустарынан тутас-ыраах
ураҕыгар Улуу Новгород олох-
дохторо аҕалыттарга кэпсэ-
тэ киирбит, сурукка – бичиккэ
иһилибит. Онтон ыла үс саха
көһөн-сэргэтэ Сибиир саҕа ту-
длан эрэр куораттарыгар нууч-
а дьылыртан тутууга идэтигэн
тэллээбиттэрэ биллэр. Сахалар
аһынан тутууларга сыһыама-
арын тустарынан ааспыт үйө-
р айанныыттарга ахтан, үгүстүк
уруйбуттара: «Якутов, пользо-
уеся особенно славою хоро-
ших пилотиков, нередко нанима-
т для построек в Охотск, Аян,
Стропановск и даже в Ситху».
Устуорук, учуонай А.С.Паринхо-
в «Расселение якутов в XVII-
начале XX веков» үлэтигэр Саха
сирин киин улуустарын сахала-
р, мас уустара Аллесаҕа уонна

Чуумпу акыйаан арылларыгар,
бирдиннээх, итиннэ ыалынан
көһөн тэһиһинэр, танара дьылы-
ртан итиннэ нуучча дьылыртан
туппуттара дьэ биллэртэнэр.

Арасыйа култууратын
үтүөлээх үлэһитэ, доцент Э.А.
Алексеев «Саха балаҕана» моно-
графитыгар суруйар: «Олус ки-
эҥник тарҕаммыт тутууларынан
араас дьыы малын – салын, аһы-
тангаһы харайарга, ону тэҥэ сай-
мын утууларга аналлаах охсуу
амһаардар буолаллар. Амһаардар
биһиги дарааһы сайымын утуу-
ар дьыы быһыытынан тутуу-
лаллар. Сахалар туппут нуучча
дьылыртан саха үгэс буолбут
тутар үөрүүбүтүн суота – иһэ
национальный стиль арылгыны
көстөр. Бу курдук сахалар нууч-
чалартан үлүлүй, дьыы үгэс үтүө
өрүттэрин бэйэлэрин тутуулары-
гар уларытан – тэлэртэн тутуу-
буттара, сахалыы тыһыаабытта-
ра, утумнаабыттара».

Нууччаттан киирбит саха
мастан тутууларын туһунан

устуорук, учуонай О.В. Ионина
«Жизнь и хозяйственные по-
стройки якутов» үлэти оччото-
обу саха олохун итэ харайынан
көрбүт, алтыспыт киһи көрүүтэ
буларын быһыытынан улахан
үөрэтэр, научнай суолталаах.

Бу Мыраанга тутулан,
Бүкүн бүтүһүгэ дьэри үйө-
тиһит бабаарынаҕа 1939 сыл-
лаахха от ыйын 29 күнүгэр
күрүлүүр күнүс Анастасия Спи-
ридоновна уонна Петр Дмитри-
евич Платоновтар дьыы кэстэ-
тэригэр бастакы оҕоһон, биһиги
учууталбыт Владимир Петрович
күн сирин көрбүтүм дьэ кэпсэ-
эбиттээх.

Владимир Петрович кэли
улаатан, Воронежтаагы суда-
арыстыбаннай педагогический
унустууту кыһыл дипломунан
бүтэрбитэ. Идэтэ – география
уонна математика преподава-
телэ. Ити кэлиһитин таһыыр
идэтинэн Тааттага, Чурапчыга,
Өлөөнгө, Муомка ситиһиллээх-
тик үлэлээбитэ, бар дьон истип

махтаан, таптаан ылбыта. Оч-
чолорго учууталлары биһир сиртэ
уһууһук олохсуннакка, оскула-
тан оскулааҕа көһөрө сылдьан
үлэлэтэр үтүө үгэс баара. Ити
көмүс ордук математика үрдүк
үөрэхтээх испиэһиниһэ сир айыы
көмүскэ тэһиһэр буолар.

Биһиги учууталбыт Влади-
мир Петрович икки сааһын ситэ
туола иһиптэ, алдьархай аргыс-
таах, сүт – кураан эһэрдээх,
Аян Ийэ дойдуну аймаабыт Аҕа
дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии
адабынан кэлбитэ. Сэрии саҕа-
ланарын кытары дьыы – сэргэ
быһыыта – майгыта тута улары-
быта. Саха саарынара, үлэһит
үтүөлэрэ, үөрэхтээх өтүлэрэ
фронтта ытырыллыбыттара.

Устуоруйаттан биллэххэ,
1941 сыл от ыйын 30 күнүгэр
Чурапчы оройуонуттан эрдэ
ЯНВШ-ны үөрэтэн бүтэрбит 13
кэрият ытырыллыбыта. Атырдьах
ыйын 6 күнүгэр 1922 сыллаах
төрүүх сэттэ элэр дьон малаай
командирдар оскулааларыгар
аныан барбыттара. Оройуонтан
атырдьах ыйын 15, балаҕан ыйын
7 күнүгэр 666 дьон чулуута
сэригэ ытырыллыбыттара.

Сэри бэтэрээтэ, кыраайы
үөрэтээччи, ытык кырдыаҕас
Иван Михайлович Павлов ах-
тыбыта: «Дьылҕа хаан ый-
ааһынан буолуо, 1942 сыл бэс
ыйын 20 күнүгэр оройуонмут

киинигэр Чурапчыга военко-
мат хамыаһынаҕа коруллэн;
«Кыһыл Армия кэжэтигэр су-
лууспалымы барыан соҕоох»,
дигэн Амма нэһилиэгиттэн 20-
тэн тахса киһи фронтта айан-
ныыр буолбута.

«Мыраанга» киһи бөгө му-
стубут этэ. Бэбискэлээхтэртэн
ураты атаараллылар: аймактар,
кэриэттэр, биһир тутас дьыһиор,
Ытаһым – соҕоһуу, сылаһыма,
куустуһуу, быраһаайдыһыма, Ба-
раһыларга сүүрбөччүлэртэн
туорт уоннарын ааспыттарга ты-
һыы састаахтар бааллар. «Мыра-
ан» - Тельман аатынан көлхуос
дэриэбинэтэ. Ой да быһыытынан
буоллаҕа буолуо, «Тельман» а-
тынан көлхуос бырабыллыһа-
тыан бэрэссэдээтэлэ Петр Дми-
триевич Платонов биһигини
мунуһан, чөмөхтөөн тыл этэн,
кыайымын – хотууну бабаран
атаарбыта.

Бу устуоруйаҕа дьирит су-
олталаах, олбоодуһуот өй-
добуһууһук буолбут бабаарына
көстүүтүн кыраайы үөрэтээччи
М.И.Дьячковская – Балыксыт
Майа хаартыскаҕа түһөрбүтүн,
бу хамыака ааҕа, көрө оло-
руон.

Егор ВИНУКОВ,
философия наукатын
кандидаты, доцент.

УСКАР ТУҔАН

АРААК

Бэс ыйын 22 күнү - от ыйын 2 күнүгэр. Плате-
тата - Венера.

Сымнаҕас, эйбэс майгылаах, иһэрэрин
сөбүлээбэт. Эйбэлээхтик олорорго олус баҕала-
ах, өстөспүт дьону эйбэлэһиннэрэр дьобурдаах. тас
өрүгүнэн кэрэ, нарыы. Киһини сатаан истэр, уоску-
ар дьобурдаах.

От ыйын 3 - 12 күнүгэр. Планетата - Меркурий.
Тула өттүгэр баар бары кэрэни ойдоон көрөр, тап-
ыыр дьобурдаах, ордук живописца уонна мууһаҕа
утас. Айар эйбэлээх дьобуһуун, ол эрэрин кимнээх да
үгэс сүөх истээччи уонна көрөөччү. Ырытар, шүч-
ай өттүгүн көрөр ойдоох, бэйэтэ чинчийэн, хасыйан
иһэрэрин сөбүлүүр.

От ыйын 13 - 22 күнүгэр.
Планетата - Ый.

Ис дууһалыын, тас
өрүгүнүн сымнаҕас,
айаҕас. Киһи дууһатын
таан арылар психо-
лог. Санаа аймалтаны-
ор, түбэспит киһиэхэ
эмому онорор дьобур-
даах. Айаннылырын, саҕа-
а арыларын сөбүлүүр.

ДЬЭДЬЭН ТУҔАТА

Киһи төһөнөн са-
аһыар да этэ-сиһэтэ,
тиринтэ соҕоһон
уларылар. Онуо-
ха ол-бу ырахан
сыһаалаах араас
омук кэриэмтэ-
рин буолбонка,
бэйэ сиригэр-у-
отугар үүтүр
үүтүһүннэ, сир
аһын туһанар ордук
кодүүстээх.

1. Пигменттэй бээтин-
ни сүөх онорорго сибээһэй дьыһыон сүмэһи-
нигэр салфепаны иһитэн, уоннуу мунуутэ
устата үстэ тохторуйа саба ууруллар. Манн
сайын, дьыһыон үргүнэр кэмнэ устатын туха-
ры, күн айы хатылыыр кодүүстээх.

2. Киһи сааһыран истэҕин ахсын сирэй-
ин тиригэ мырыһастан иһэр. Дьыһыон ит-
дыритэн, мааска онгостон, кырдымы ити
көстүүтүн быһаардылар. Мааска састаабы-
гар атын фруктаҥа, оҕуруот аһын эбэххэ
сөп.

КУМААРТАН КӨМҮСКЭН

Кумаары араас минньык сүт уонна киһи көлөһүнүн сүтэ
угулар. Онон таһырдыа тахсаргар духуһан, дезодоранынан тут-
тарган уонна сыттаах шампунунан сууһартан туттун. Ыраас,
ураты сыта сүөх киһиэхэ кумаараар саба түстүттэр.

Сарсаһаа эрдэ уонна күн кииринтэ кумаар элбик. Куһаас,
чаһылхай күргүс саһаллар.

Аһылҕаа сымнааһа барар буоллаахытына, сүүрүгэ сүөх
уулаах сиртэн, маартан тэй-
инг. Манньык сирдэргэ
уон-көйүүр ууһуур.

В1 битэмни-
чесногу сүөх, Ки-
таһаарар веһе-
сыта кумаары
эһиэ чесногуһан
сөттүүххутун

Б ы р д а х
үүһүһүһүһүһүһү
рин, календула,
лик, пижма, шал-
лаванда, экалит,
лар.

Бирдэх помидор угун уонна герань сибээһи
сыһы сөбүлээбэт. Дьыы түһүтүр аһылҕа помидор угун ууруох-
хутун сөп. Аһаҕас бордууһуһа пижма, тысячелистник, сыт-
тан эрбөһүн сүүмэһин ыйаар.

Саха ыалын халандарыттан.

ЧЕЛОВЕК И ЗАКОН

Правила обращения граждан с заявлением в полицию

Приказом МВД России от 12.09.2013 № 707 «Об утверждении Инструкции об организации рассмотрения обращений граждан в системе Министерства внутренних дел Российской Федерации».

Данная Инструкция определяет сроки и последовательность действий при рассмотрении обращений граждан Российской Федерации, иностранных граждан, лиц без гражданства, объединений граждан, в том числе юридических лиц, в системе Министерства внутренних дел Российской Федерации в соответствии с Федеральным законом от 2 мая 2006 г. № 59-ФЗ «О порядке рассмотрения обращений граждан Российской Федерации».

Что указывать в случае письменного обращения в полицию и в интернет-обращении

Письменное обращение в обязательном порядке должно содержать:

- Наименование органа внутренних дел, в который направляется обращение, или фамилию, имя, отчество (последнее - при наличии) должностного лица органа внутренних дел, или его должность.

- Фамилию, имя, отчество (последнее - при наличии) гражданина.

- Почтовый адрес для направления ответа или уведомления о переадресации обращения.

- Личную подпись и дату.

В случае необходимости в подтверждение своих доводов гражданин прилагает к письменному обращению документы и материалы либо их копии.

Интернет-обращение в обязательном порядке должно содержать:

- Фамилию, имя, отчество (последнее - при наличии) гражданина.

- Адрес электронной почты, если ответ или уведомление должны быть направлены в форме электронного документа, или почтовый адрес, если ответ или уведомление должны быть направлены в письменной форме.

К интернет-обращению гражданин вправе приложить необходимые документы и материалы или их копии в электронной форме либо направить указанные документы и материалы или их копии в письменной форме.

В письменном обращении и интернет-обращении следует изложить суть обращения, просьбы, причины несогласия с обжалуемым решением, обстоятельства, на основании которых гражданин считает, что нарушены его права, свободы и законные интересы, созданы препятствия в их реализации либо незаконно возложена какая-либо обязанность, а также иные сведения, имеющие значение для рассмотрения обращения.

Отсутствие сведений, перечисленных выше, за исключением отсутствия в письменном обращении, а также в интернет-обращении фамилии гражданина или почтового либо электронного адреса для направления ответа, не является основанием для оставления обращения без ответа.

Будьте внимательны: обращения, содержащие аудио- и (или) видеозаписи, ссылку (гиперссылку) на контент интернет-сайтов, являющихся хранилищем файлов аудио- и (или) видеозаписей, иных информационных файлов, регистрируются, как и любые другие. Однако, рассмотрение таких обра-

щений по существу производится при изложении их сути в текстовой части. В этом случае гражданину направляется уведомление о невозможности рассмотрения его обращения как некорректного по изложению.

Как направить обращение в полицию

К рассмотрению принимаются обращения, направленные посредством:

- Операторов почтовой связи с доставкой или письменной корреспонденции в здание органа внутренних дел.

- Официальных сайтов.

- Факсимильной связи.

- Федеральной фельдшерской связи и специальной связи.

- Дежурной части территориального органа МВД России.

о чем гражданину не уведомляется. Запрещается направлять в подчиненные подразделения повторные обращения, а также обращения, за рассмотрением которых осуществляется текущий контроль.

- Приобщить аналогичное обращение к материалам проверки по первому обращению, если его рассмотрение не окончено.

- Не проводить проверку по обращению, если оно признано уполномоченным должностным лицом безосновательным и перепуска по вопросам, поставленным в обращении, прекращена, а так же, если оно признано уполномоченным должностным лицом некорректным по изложению или форме (обращение неясного и непонятного содержания), а также обращение, текст которого не поддается прочтению либо написан на обрывках бумаги, плакатах и других предметах).

Сроки рассмотрения обращений, поступивших в МВД России и направленных для рассмотрения по существу в подразделения центрального аппарата Министерства и территориальные органы, нечисляются с даты регистрации в МВД России, поступивших в территориальные органы напрямую от гражданина, - от даты регистрации в подразделении делопроизводства территориального органа.

Срок рассмотрения обращения, поданного в ходе личного приема гражданина, нечислится с даты приема.

Обращения, поступившие в орган внутренних дел в соответствии с его компетенцией, рассматриваются в течение тридцати дней со дня их регистрации. Письменные обращения по факту нарушения законодательства в сфере миграции, поступившие высшему должностному лицу субъекта РФ, рассматриваются в течение двадцати дней со дня их регистрации. Если срок окончания рассмотрения обращения приходится на выходной или нерабочий праздничный день, то обращение должно быть рассмотрено в предшествующий ему рабочий день. Указанный срок нечислится с даты регистрации обращения в органе внутренних дел до даты подписания окончательного ответа гражданину.

В течение срока, отведенного на подготовку ответа гражданину, исполнитель организует рассмотрение обращения по существу.

В исключительных случаях срок рассмотрения обращения может быть продлен не более чем на тридцать дней с одновременным письменным уведомлением об этом гражданина.

Результат рассмотрения обращения гражданина

Результатом рассмотрения обращений, в том числе полученных в ходе приема граждан, являются:

- Письменный или направленный в форме электронного документа либо устный, данный на личном приеме ответ гражданину по существу всех поставленных им вопросов.

- Письменное или направленное в форме электронного документа либо устное, данное на личном приеме уведомление гражданина об оставлении его обращения без ответа по существу с изложением причин, либо о переадресации обращения в государственный орган или должностному лицу, в компетенцию которого входит решение поставленных в

Текст ответа составляется в официально-деловом стиле с указанием организации, откуда поступило обращение, а также всех обращений, объединенных в один материал, без использования служебных аббревиатур, например: ГИБДД, ОУР, ООП МВД России.

Гражданину на одно его обращение направляется один ответ, несмотря на количество вопросов, изложенных в нем.

Ответ на обращение должен быть своевременным, полным, мотивированным, достоверным, а также содержать ссылки на нормативные правовые акты, послужившие основанием для принятия решения. Ссылки на нормы права без приведения содержания нормативных положений не допускаются.

Ответ лицу, в отношении которого обратились депутат Государственной Думы, член Совета Федерации, должностное лицо государственного органа или органа местного самоуправления, направляется во всех случаях, за исключением тех, когда в обращении последних указана иная просьба.

На коллективное обращение ответ направляется на имя гражданина, указанного в обращении первым или в качестве адресанта, либо в организацию. В тексте ответа указывается, что ответ направляется на коллективное письмо.

Ответ на интернет-обращение после регистрации подразделения делопроизводства направляется в письменном виде по почтовому адресу, указанному в обращении, или в электронном виде путем сканирования письменного ответа по указанному в обращении адресу электронной почты.

Когда полиция имеет право не давать ответ на обращение гражданина

Ответ на обращение не дается:

- Если обращение признано уполномоченным должностным лицом анонимным.

- Если обращение признано уполномоченным должностным лицом безосновательным и перепуска по вопросам, поставленным в обращении, прекращена.

Ответ на обращение по существу поставленных вопросов не дается (о чем в течение семи дней со дня регистрации обращения письменно уведомляется гражданин, если его фамилия и почтовый адрес поддаются прочтению):

- Если обращение признано некорректным по содержанию, изложено или форме. В случае признания обращения некорректным по содержанию гражданин предупреждается о недопустимости злоупотребления правом на обращение.

- Если обращение содержит вопросы, решение которых не входит в компетенцию органа внутренних дел.

- Если в обращении обжалуется судебное решение.

- Если невозможно подготовить ответ без разглашения сведений, составляющих государственную или иную охраняемую законом тайну.

Если причины, по которым ответ по существу поставленных в обращении вопросов не мог быть направлен, в последующем были устранены, гражданин вправе вновь направить обращение в орган внутренних дел.

В.М. Евграфова,
Руководитель ГДНР ОМВД
России по Чурапчинскому району.

Күндү абааччылар!
 Учугай сонуннаах эбэтэр киһи
 болломтотун төрдөр түгэни
 көрбүт, истибит, билбит буоллаххытына -
 биһиэхэ **БЫЛЛАХ** БЫЛЛАХ!
 Хаартыскалаах, видеолаах буоллаагына өссө ордук.
 Элиги сонуннаргытын zanyaloh@mail.ru
 уоскуа 8 (914) 820 21 77 нумурага күүтүбит.
БАРҤА МАХТАЛ!
@ulusmedia

Олобун наукаба, ыччаты интиигэ, төрөөбүт норуота сайдарын туһугар анаабыта

Чурагчы улууһун уонна Кытааннах, Мугудай нэһилиэк-
тарин Бочуоттаах олохтооҕо,
биллэр-көстөр дьийэтэл, пси-
хологический наука дуоктара,
профессор, СӨ бастакы учуо-
най-психолога, психология ка-
федратын, факультетын уонна
М.К. Аммосов аатынан ХИФУ
Психологияҕа үнүстүүтүн
төрүттээччи, педагогическай
үөрэхтээһиннэ нуруоттар икки
ардыларынааҕы Академия «Ы-
лдын-кэрэспэдьинэ, СӨ бочу-
оттаах олохтооҕо, РФ үрдүкү
оскулатын бочуоттаах үөрбүтэ,
РФ үөрэхтээһинин туйгуна,
СӨ профессиональнай үөрэх-
тээһинин туйгуна, СӨ наукатын
үтүөлээх дьийэтэлэ Оконе-
никова Анастасия Петровна
олохтон туораабытынан кэни
дьинэ кэргэнигэр, «чугас дьону-
гар, аймахтарыгар, доҕоттору-
гар, бары кэллээгэлэригэр» «Чу-
рагчы улууһа (оройуона)» МТ
дьаһалтатын уонна улус олох-
тоохторун аагытыттан диринг
кутурбаммытын биллэрэбит.

Анастасия Петровна 1941
сндалааха олуунуу 27 куну-
гэр Чурагчы улуунуу Мугудай
ноһилногэр албаа ололох дунэ
кэргэнгэ кун сирин корбутэ.
Төрөөбүт сирэ – Мас Түслүт
сайылык, Ыһмах Ыспыт алаас
Төрөнүүтгэрэ «Дыңкэрэ» кол-
хуос чидиснэрэ; абата Петр
Платонович, нйотэ Прасковья

Дамриевна Ожоншинковтар. Кыра сааһыгар Анастасия Петровна Коһорудууһу сымдыспыта. Дойдуларыгар эргилэн кэлэн баран, Кытаанахха олохсуйбуттара, Оҕо сааһа Намдарга үрээһин ыһыһылар баһыгар сытар Мундулаах дигэн 3 көлүгүлээх кыракый алааска ааспыта. Орто оскуола суох буолан, Анастасия Петровна төрөөбүт Мугудайыгар орто оскуолаһа бүтэрбитэ. Икки сыл Кытаанахха уһууһаан нитээччинтэни үлэлээбитэ. Анастасия Петровна оҕону, иччаты нитигэ олохон бастагы олуктара мантан сабаламмыта.

Болдогоохоо икни сэлэн үлэлэн баран, 1962 сыллаахха Анастасия Петровна Пермь судаарыстыбаннай педагогическай үнүстүүтүтэр педагогика уонна психология факультетыгар үөрэнэ кирибитэ. Кини олохун суолун торумнаабыт, айанын аартыгар арааҕаччылаан, арчылаан кириэрбит абатын күүнүттэн иккис күүнүттэн психология кафедратын ээбидиссэһэ Вольф Соломонович Мерлини ааттыыр. Учуутал кини туһунан: «Настасья Петровна – оправдание» мөйү кэпсээнэ дин үрдүк сыананы бириэрбитэ элбээн этэр. Үөрэбин бүтэрэн баран, салгыы аспирантураҕа үөрэммитэ. Сүүһүнэн маукай ыстатыйалары, ре-

фераттары, чирчийсэн, хэтсэн
корүүлсн өнгөрбүх, Москва су-
даарысыбанийн университеты-
гар кандидатский диссертация-
гар көмүскэлбит хээр учуонай
СГУ-га психология кафедраты-
гар үлэтин сабдалабыга.

1970 сэлтан сабалван 2021 сндлаахха дгзри Анастасия Петровна олобо, наукада уонна педагогикада улэстэ университеттэ кытта ыкса сиппимээх. Ол курдук, ассистент дуоһунаһыттан сабаллаан, преподаватель уонна учуонай буола үүтүрүгэр дьаһыардаах, бэринниһтээх, эппиүтүннэстээх үлэ бары кэрдүүстэрэп барытын аастыта. Кини талааннаах тэрийээччи, салайааччы, учуонай буолан, Саха судаарыстыбаннай университеттэ Психология үнүстүүтүн тэрийтэһиһигэр үлэлэспит кини буолар.

Ити сүүлхартан сай-
дан-үүнэн, тыла-оһо ыһааһын-
нанан, поруотун дүүлхатын
туһугар өйүүн-сүрэжинэн
долгуһар, ыһааллар эдэр не-
писэллэн хардынта кэгээн
испитэ. Тылын сүтэрбит пору-
от, поруот аһыттан аһар, аһы-
тын сымэллор. Нууччалыы
үөрэхтэһинитэ көһөн, төрөөбүт
тылын сүтэрэ турукка киирэн
эрэр саха дьону аһорор му-
һуктары кэрдинитэ, сүмэтэрин
түөрүүтэ, эстии суолун тордү-
р киилэринитэ тэллэх кэр-

динс кэмгэ үгүс мөккүрлэри
тобо котон, бэйэтин санаатын
туруулаһа, «Эрсиэн» бырагы-
рааманы өнгөрөн, үрөздирин на-
ишканын концепцията үлөбү
кпиринитэр, сүмүүн булууту-
гар Анастасия Петровна Око-
ничникова улахан өйгөлөөх.

1992с. мууе устар 2 күнүгэр Саха Өрөспүүбүлүкэтин Конституцията – Төрүт Сокуон ылынныллыбыта. Тууста суверенитеттаах көгүлүн ылбыт Саха сириг олохтоохторуи хас биирдэнигибигэр сыйыаннаах докумуон ылынныллыбыта – норуотпут устуоруйатын сырдык кэрдиинэ. Анастасия Петровна - ол сырдык кэрдииниин норуотугар бөлүктээбит дьонтон биирдэстээ.

Ойу тэнгэ, өмчлөөгүй Чурапчмытаагь педагогическай училищэ салалтатын кытта улахан үлэни мытан, Чурапчмытаагь физическай культуура уонна успуорт үнүстүүтэ торүттэнэригэр олук уурбут биир киһинэни буолар. Сүгүэн үлэ түмүгүтэр тыа сиригэр бастагынан үрдүк үөрэх кыһата тэрмиллибитэ. Анастасия Петровна мандыар өйүлүнэ, сайаас сааһатынан өрүү үнүстүүт билиигин олохун буолбакка, инники дьылбатын сураһар, былаанньаа, түстэхэр буолара. Кипи үлүгэ үнүстүүт преподавателлэригэр көнөөрү ычаты нүтүгүгэ, наукаға, чинчийгэр үлэсэ үтүө

холобур
буолар.
Анастасия
Петровна
200-тэи
тахса ара-
ас дой-
мддддддд

тахсыбыт билим үлэлтэрдээх. Этнология психологиятын чинчийинилэрингэр Саха сиригэр эрэ буолбакка, Араассыйага биһир биллэр улахан үчүөнэй буолар.

Саха ыччатын бырамыысыланска сыһыары норуот сайдытыл биир туспа хайысхата. Ыччаты сирин-уотун баайыгар хаһаайынны сыһаннаһарга илгэн – таһаан таһаарар, идээх дьону бэлэмниир олус наадалаарын Анастасия Петровна тоһоболоон бэлэттэхбитэ. Кини кээлини тускулдуур, толкуйдуур быдаана элбэк этэ.

Ити курдук Анастасия Петровна олобун бүтүүнүн маңада, ыччаты интингэ, торообут норуота уонна Сахабыт сирэ чэчирин сайдарын туһутар аһабыт ытыктыыр кинибит буолар. Кини олорон аасыт дьоһун олоһо, үлэтэ - хамнаһа өссө да өр сылларга күнүбэр ыччаты сайдыы сүхүгүр сүрдүр күс-кылдык олук буолара саарбада суох.

**Чурагчын улууһун
МТ аһааһтата.**

Кытаанах нэһилиэгин дыһоно туруктаах буоларыгар үгүс үлэни онорбута

Кытаанак нэһилиэгин быһаһаттыгар Дьэз кэргэн уонна демографическай политика испэссэниһин быһаһытынан нэһилиэгин ыала, дыноно-сэргэтэ чөл олохтоох, туруктаах үлэ-эбэ, дохуоттаах буолалларыгар түс сыратын бисэрбит, нэһилиэгин дынонун убаастабылын, келиһиптин ыбыт Лугинова (Попомарева) Людмила Николаевна олохтон туораабыллан кини дьэз кэргэнигэр, утас дынонугар, аймахтарыгар, оҕотторугар, бары кэлиһэгэлэнигэр «Чурапчы улууһа (оройона)» МТ быһаһаттын уонна нуус олохтоохторун ааттарыттан диириг кутурдаммытын биллэрбит.

Лугинова (Пономарева)
Юдмила Николаевна 1967 с.
төрсөн. 10 хүүтэр Чурагчы
рофугун Кытаанах нэилдн-
эр Анна Гаврильевна уонна
Николай Петрович Пономарев-
эр дьэ жүргүннэригэр иккис
сонон хүн сирин көрбүтэ.

1974 с. Кытаанах орто оскулатын магнайгы кылааһыгар эрэнэ кирибитэ. Люда оскуоһа үөрэнэр сыллаларыгар биһирэстээн үөрэнэччи этэ. Оскуола бары ыгыттар пионерскай, комсомольскай, кылааһынан үлэһиттэр мэлдьи аустымбынайык кыттар. Уус-уран самодеятельность үтүкүүһүттэрин өлөбөр кыттан, араас таһымна-

ах оройуоннааһы бэстибээлүргэ лауреат, дипломант буолаллара.

1984 с. Кытаанах орто оскулатын бүтэрбитэ. Кини оскуола кэнниггээн *омчотооду* кэм ирдэбиллээн "Оскуола – үлэ – үрдүк үөрэх" – дигэн девизинэн комсомольскай путевианан "Чурапчы" соххус Кыргыктээди отделенистыгар үлэлин тахсыбыта. Үлэлиир сылларыгар биир фуражнай ынахтан үүтү ыаһынга үрдүк кордорүүлэри ситиһэн, "Чурапчы" соххус, Кыргыккн отделенистын, комсомол райкомун бичуотунай грамоталарынан наһараадаламмыта. "Чурапчы" соххус бастын үлэлиггэрин слетугар кыттыыны ылбыта.

1987с. Дюкуускайдаагы тыхахаайыстыбатын техникумун бугаалтыр идэлээх бүтэрэн, Уус Алдан оройуонун "Дүпсүн" соххуобугар аһаанан үлэллн тний-битэ. 1990с. Людмила Николаевна олохун доһорун Эдуард Петрович Лугиновы көрсөн, Дүпсүүгүгэ ыал буолбуттара. Кинилэр икки кыыс уолна уол оёоломмуттара.

1993 с. "Дүнсүн" сохуос үлэтин тохтолпутунан, Людмила Николаевна дойдутугар Кытаанахха дьүө кэргэниинэн көһөн кэлэн, "Наммара" бааһынай хаһааймстыбатыгар буураалтырыннан үлэсэ кирибитэ. Ити кур-

дух 2003 сылга дээрн буураалты-
рынан, кассырынан үтүлээбитэ.

2003 сэлтан Кытаанах нэһил-
лэргин дьаһалтатын исписэли-
ниһээн ытыллан, салайар үлэсэ
өр сыллаах сыраллаах үлэсэ саба-
ламмыта. Нэһиллэж салалтатын,
кини исписэлиһэтэрин үлэлэрэ
бүтүн нэһиллэж, киһи дьону
бары үлэ салааларыгар ситиһи-
лэртэрин сымалаланар буоллаа.
Ол курдук 2000 с. улууска уо-
нна республикаҕа ытыллыбыт
«Тирэргэ» уонна «Эркээһин»
бырагыраамаларга тирэҕирэн,
нэһиллэжкэ 2003 сыл «Чэпгэ»
социальнай-педагогическай,
ыспартыбынай-тэбдигирдэр
Чол олор киһэ тэриллэбитэ, 13
чилиэнэсэ киһи үлэтин сүрүн-
үүр Сэбэтэ тэриллэбитэ. Бу
Сэбэтэ үлэтин Людмила Нико-
ласовна салайара. Дьаныардаах
үлэ түмүгэр 2004 с. Докуускай-
га ытыллыбыт ороспүүбүлүк-
тэбди быыстапка – дьаар-
баҥкаҕа уонна «Чол олор»
сыллааҕы үлэ түмүгүнэн Горнан
улууһун Маҕарас нэһиллэргин
кэиниттэн Кытаанах нэһиллэ-
ргэ иккис миэстэ буолбута, он-
тон бу быыстапка түмүгүнэн
нэһиллэж бастаан, «Кыһыл
көмүс» сэртификэти ытыта.
Бу сыл түмүгүнэн нэһиллэж
үлэтин бары көрүгүн хабан
ытыллыбыт күрэххэ улуус 17
нэһиллэктэрин кыайан, «Сыл
бастыг нэһиллэргэ» апы ыты-

та. 2005 с. Дюкуускай куоракка ытыллыбыт өрөспүүбүлүкэ-тээни "Чөл олох" быыстапка – дьаарбанкатыгар "Кыһынны хайыбар маһа" үлэтин сырдатып, нэһилиэк I-кы миэстэни ылбыта уонна кэкиэ сылаарга бириэстээх миэстэбэ сымды-быта. 2006 с. Кытаанах нэһили-эгин «Маассабай физкультура, устуорт уонна хамсаанын нөүгө – Чөл олоххо» дүөһү бырагыра-аманы ылынан, үлэтин уопута Москва куоракка ытыллы-быт "Гражданское общество и здоровый образ жизни" Бүтүн Арасыйытатааҕы конгресска сырдатыллыбыта. Этилибинтин курдук бу үлэ барыта Людмила Николаевна сүрүннээһининэн ытыллыбыттара. Элбэх сыл таһаарылыах үлэ түмүгүнэн нэһилиэк бу бырагырааманан өрөспүүбүлүкэ олохтоохторугар ытыгыры таһааран, кэкиэ сыл-ларга ситиһиниэхтик үлэлээ-битэ.

Нэлэлзэжээ "Үгүй дэмлэл" тэргүүлсэн уонна бэрагыраа- мада киһирсэн мытталлыбыт үгүс тутууларга, ырааһырдыы үлэлэ- ригэр уо.д.а. үлэлэрэг субуотун- ньуктары, үлэлэлэри тэрийиннэг, нэлэлзэжээ, оройуон киһинигэр, Дьоккуускай куоракка мыттал- лар нэлэлэнэ бары дьаһаллары- гар, өрөспүүбүлүкэтээһи уонна оройуоннаагы хайһылар күрэх- тэһинилэрингэр хас да сыд сэкирээ

тээрдээн,
бичир ба-
стын тэ-
рийвчлэн,
салайв-
ачын бую-
лара.

Бу үгүс
сыллаах
сыралаах
үлэ түмү-
гэр Кытаанах нэһилнэгэ 2020
уонна 2021 сылларга оройуонга
нэһилнэктэр куоталаһымылары-
гар бириинистээх министэбэ киир-
битэ.

Людмила Николаевна сүүрэн үлэтийн тахимын нэвчилжээ бай-барын хамгаалалтын эсгир-тээрэн, олохтоох дүхалта профкомун бэрэсэдэтэлэнэн кэжэ сымларга ситилнэлэхтэн үлэлзобитэ. Нэвчилжээ “Алвас” ансаамбылын чилэнгэ буолан, араас тахимнаах куонкурустар-га лауреат, динломант үрдүк ба-тын сүмүүтэ.

Людмила Николаевна сыралаах үлэтэ сыналаланан, СӨ Дыңс кэргэн департаментын, СӨ Успуорт министириситибэтин, Чурапчы улуунун, ижиллээк далаалтагын бочуотунай грамоталарынан, махтаа суруктарынан элбэх төгүл бэллээтэммитэ.

⁴Чурапчы улууһун
МТ дьаһалтата.

Ген. директор - И.М. СТРУЧКОВА.
Пиротехник - Е.Е. МАКАРИНСКАЯ.
Корректоры - С.А. ЖЕНДИНСКАЯ,
Тех. редактор - Л.К. ПОПОВА.
Бухгалтер - Ф.А. ПРОТЦЕВКОВ.

[illegible]

Электронная почта: 678678,
Учредитель, Копи-Мастер 2011,
25-й;
Телефон: 41-332, 41-265;
E-mail: savash@yandex.ru, catm@yandex.ru,
[@savash](mailto:instagram)

Бүтэцтэй сандас: № 27 (11853)
Күүмэй: 2 бич. лавис
Ахсгана 1050. Хайхат сьланат: 20

Տեսակ: զրար անոթներ և զարդեր
 Խառնուրդ: 100% զոնիտի օրգանական
 Սրբան համալսարանի արհեստագործական
 արտադրանքները խոստովանում են

[illegible]